

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Надя Георгиева Бояджиева, доктор на юридическите науки

в област на висше образование 3.6. Социални, стопански и правни науки

професионално направление 3.6.Право

докторска програма „Международно право и международни отношения“

член на научно жури в процедура за защита на дисертационен труд на тема:

„ПРОБЛЕМИ НА ОТТЕГЛЯНЕТО ОТ ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

СЪГЛАСНО ЧЛ. 50 ОТ ДОГОВОРА ЗА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ“

за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в

Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление: 3.6 Право

Докторска програма: „Международно право и международни отношения“

Автор: **Цветелина Красиминова Мелева**

Научен ръководител: **проф. д-р Ирена Илиева**

1. Представяне на процедурата и на докторанта

Със Заповед № РД 22-723 от 28.03.2025 г. на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“ съм назначена за член на Научно жури във връзка с процедура за защита на дисертационния труд на задочен докторант в Катедра „Публичноправни науки“ при Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ Цветелина Красиминова Мелева. На своето първо заседание Научното жури ме определи за вътрешен рецензент по процедурата.

Докторант Мелева притежава бакалавърска степен в специалност „Политология“, магистърска степен по „Международни отношения“ и магистърска степен в специалност „Право“ – и трите тя успешно завършва в ПУ „Паисий Хилендарски“. Със Заповед на Ректора на ПУ №РД 33-931 от 28.02.2018 г., тя е зачислена като докторант в задочна форма на обучение след успешно издържан кандидат-докторантски изпит в Юридическия факултет на ПУ, считано от 01.03.2018 г. След успешно вътрешно обсъждане на Заседанието на Катедрения съвет на Катедра „Публичноправни науки“ /11.02.2025 г./, тя е отчислена с право на защита, считано от 01.03.2022 г. По време на обучението докторант Мелева е

изпълнила успешно дейностите в съответствие с индивидуалния учебен план, за което свидетелства и положителната оценка за работата на Мелева по време на обучение в докторантура, дадена от нейния научен ръководител /видно от приложеното Становище на научния ръководител до Катедрения съвет/.

В рамките на законовия срок са представени изискуемите документи /Молба до Ректора на ПУ за откриване на процедура за придобиване на ОНС „доктор“ от 11.03.2025 г., Автобиография европейски формат, дисертационен труд и автореферат, декларация за оригиналност, публикации, Справка за спазване на специфичните изисквания на Юридическия факултет и др.

Приложените документи и материали на докторант Мелева са *в съответствие с минималните национални изисквания* по чл.2б от ЗРАСРБ за научна област 3.Стопански, социални и правни науки, Професионално направление 3.6. Право.

2. Представяне на дисертационния труд и на автореферата

С проведения на 23 юни 2016 г. в Обединеното кралство референдум относно членството в Европейския съюз (ЕС) и резултатите от него, европейската и световната общност станаха свидетели на едно безпрецедентно решение в историята на Европейския съюз – решението на Британското правителство Обединеното кралство да се оттегли от Договора за Европейския съюз. С уведомяването от Обединеното кралство на Европейския съвет за намерението да напусне Съюза /на 29 март 2017 г. / официално бе задействан член 50 от Договора за Европейския съюз. Това решение бе посрещнато нееднозначно както във Великобритания, така и в отделните държави-членки на Европейския съюз. Близо десетилетие експерти и учени продължават да ангажират вниманието си с проблема на оттеглянето на водещата държава Великобритания от Европейския съюз. Оценките са нееднозначни, а дебатите относно последиците – за Великобритания и за ЕС, продължават до днес. Държавите извън Европейския съюз наблюдаваха с интерес произтичащото в Общността като се опитваха да преценят последиците от това решение за самите тях.

Цветелина Мелева е сред младите изследователи, които поставят в центъра на своето дисертационно изследване проблемите на оттеглянето от Европейския съюз съгласно чл.50 от ДЕС. Като изследва безпрецедентния

случай с оттеглянето на Великобритания известно като „Брекзит“, в своята дисертация тя разглежда важни правни проблеми, не само в теоретичен, но и в практически аспект.

Докторант Мелева ни представя изследване, отличаващо се с логически обоснована структура, съдържаща: въведение, списък на използваните съкращения, четири глави /като всяка глава има по няколко подзаглавия, свързани логически/, заключение, и библиография, в общ обем 241 стандартни машинописни страници, от които 203 страници изложение и 25 страници библиография /заглавия на научни трудове на български език, нормативна уредба на кирилица и на латиница; документи на латиница, нормативни източници на латиница, използвана научна литература на латиница, електронни източници на латиница и съдебни решения /11/.

Въведението на дисертацията има и задачата да акцентира върху безспорната актуалност на избраната тема. Наред с това, темата е изключително сложна и многопластова. Дисертационното изследване засяга проблеми, които засягат не само държавата, която се оттегля от ДЕС, но и всички други държави от ДЕС. Оттеглянето на Великобритания има дълготрайни последици във всички аспекти на живота както на Великобритания, така и извън нея, и конкретно на гражданите на ЕС.

Във Въведението Цветелина Мелева посочва обекта – действителното прилагане на процедурата по оттегляне от ЕС – бл. 50 ДЕС, и предмета: „двата възможни варианта за оттегляне от ЕС – със или без споразумение (hard/soft Brexit), които бяха допустими по време на процеса“ /на стр. 8 от дисертацията и на стр.6 от автореферата/, основните научни цели и научно-изследователски задачи, които разрешава в своята дисертация. Целите са посочени изчерпателно и са формулирани така: „Разглеждане на съществуващата правна уредба в първичното право на ЕС; Извършване на анализ на особеностите произтичащи от процедурата по оттегляне; Извеждането въз основа на анализ на европейската и международна правна уредба на съответните теоретични изводи и заключения“. /стр.9 от дисертацията/. За реализиране на посочените цели, са поставени пет научно-изследователски задачи, формулирани по следния начин: „1. Да се проследят и анализират отношенията между Великобритания и Европейския съюз от възникването на ЕС до наши дни; 2. Да се изследва процедурата по оттегляне съгласно чл. 50 ДЕС; 3. Да се направи анализ на

последващите взаимоотношения между оттеглящата се държава и Общността;

4. Да се анализират последиците за страните формиращи Обединеното кралство; 5. Да се анализира правото на Европейския съюз и международното право“ /стр.9 от дисертацията/.

Използваните научни методи са правилни. Докторантът аргументира използването и на методи, които не са присъщи на юридическата наука, но са привлечени и използвани по подходящ начин. Привличането на различни методи допринася за теоретичното осветляване на някои проблеми /особено в първа глава/. Възприетата методиката на изследване е подходяща. В дисертацията – както в отделните глави, така и в заключението, са предложени изводи и заключения на автора.

В първа глава на дисертацията, както е видно от нейното наименование: „Исторически преглед на отношенията между Великобритания и Европейския съюз /ЕС/, са направени, в историческа ретроспекция, проследяване и оценка на развитието на отношенията между Обединеното кралство и ЕС, като седемдесетгодишният период – от края на Втората световна война до наши дни, е разделен на четири периода. Посочени са приоритетите във външнополитическата стратегия на Великобритания по отношения Европейската икономическа общност, характеризираща се в различните периоди със съдържаност, скептицизъм, преоценка и преформулиране на външната политика и членство в ЕИО; излизане от ЕС и преодоляване на последиците за държавата и др. въпроси. Тази глава има въвеждащ характер, но тя е важна за разбирането на сложния характер на отношенията между Великобритания и ЕС.

Във втората глава „Договор за Европейския съюз /ДЕС/“ са поставени акценти върху създаването на ДЕС, чл. 50 ДЕС; направен е анализ на процедурата за активиране на чл. 50 ДЕС и конкретните действия на Обединеното кралство; преговорите по излизането, разглежда се въпросът за „гъвкав Брекзит“ или „твърд Брекзит“ и са представени необходимите изводи.

В трета глава „Проблеми при напускането на ЕС – Brexit“ са изследвани многоаспектните проблеми, породени от напускането на ЕС, като последователно са разгледани имиграционните последици, икономическите последици, Евратом, политическите и институционалните последици. В четвърта глава на дисертацията се акцентира върху отношенията между Великобритания

и ЕС след изтичане на преходния период. Заключението представя обобщение на авторовите схващания и изводи във връзка с изследваните въпроси.

3. Оценка на приносите на дисертационния труд

Докторант Мелева успешно решава поставените цели и задачи, въпреки техния широк обхват. Сред приносите на дисертацията са:

- Приносите на дисертацията според докторанта, посочени в Автореферата /стр.30/, са изведени коректно. Сред приносите бих посочила изборът на тази важна, интересна и актуална тема за дисертация.
- Дисертационното изследване в своята цялост представлява първото многоаспектно и пълноценно научно изследване на въпроса за оттеглянето на Великобритания от ДЕС. То е важен принос за съвременната правна доктрина.
- Приносен характер има анализът на най-важните етапи в двустранните връзки между Обединеното кралство и ЕС /Глава първа/, чието познаване и разбиране е необходимо условие за задълбоченото вникване в разработваните в следващите три глави проблеми.
- Висока оценка заслужава изследването на проблема за важните последици с различен характер, произтичащи от оттеглянето на Великобритания от ЕС, детайлно анализиран в трета глава.

Посочените неизчерпателно положителни страни на дисертацията позволяват да се заключи, че в дисертационния труд се съдържат важни научни и приложни приноси, с което се обогатява специализираната правна литература в България.

4. Забележки и препоръки

- Задачите, които е формулирала Мелева, макар по същество да са подчинени на основните цели, са доста обемни, което означава, че е трудно да бъдат равномерно разрешени в ограниченията на обема на една дисертация.

- Неясно е посочен обектът на изследване: докторантката формулира „обект“ и „общ обект“ /на стр.8 от дисертацията и на стр. 6 от автореферата/ на дисертацията. Уместно е прецизиране на използваните термини.
- В първата глава са допуснати фактически грешки и неправилно тълкуване на факти и събития. Такъв е случаят в бел.36 на стр.22. Противно на коментара на докторант Милева, фактите са, че Унгарската революция и Суецката криза се случват в различни части на света, но и двете получават широко отразяване в новините; двете кризи достигат своя връх едновременно и двете получават голямо глобално внимание. Начинът, по който Милева окачествява съветската инвазия в Унгария, е неправилен. Съветските войски окупира Унгария в последните месеци на Втората световна война и съветските сили остават в Унгария до 1991 г. Това, което се случва през октомври-ноември 1956 г., е *съветска инвазия* в Унгария. Допълнителни съветски войски са въведени в Будапеща и други унгарски градове, за да смажат революцията. Отделно от това, противно на твърдението на Милева, Суецката криза не изиграва роля за решението на Съветския Президиум да смаже революцията в Унгария. И двете международни кризи са предмет на сериозен интерес в световната и в българската наука. Препоръчвам на докторанта да се запознае внимателно с публикациите по темата.
- Бих препоръчала в библиографията по-ясно да се открие характера на научните трудове, вместо „учебници на кирилица“ – би могло да се помисли за по-подходяща формулировка, която да отразява характера на използваната литература – например „научни трудове/ литература“ на кирилица, защото поради своята висока научна стойност някои трудове надхвърлят предназначението на учебна литература.
- В автореферата и в текста на дисертацията има правописни грешки, включително неправилно изписани имена, което не е приемливо /например, неправилното изписване на името на Никита Хрущов – написано като „Хрусчов“ в бел.36 на стр.22 от дисертацията/. Този проблем трябва да бъде отстранен.

- В глава трета, в която се анализират различните последици от оттеглянето на Великобритания, би било уместно да се акцентира повече върху последиците за сигурността на границите – на Великобритания и на ЕС.
- Препоръчвам по-отчетливо посочване на приносите.
- Препоръчвам на автора да задълбочи и в бъдеще своите научни изследвания по темата.

5. Оценка на научните публикации и на автореферата

Докторант Мелева представя списък от научни публикации /4 заглавия, приложени към автореферата/ и прилага копия на публикациите към материалите, с които участва в процедурата. Статиите са в пряка връзка с темата на дисертационния труд и изследват нейни различни аспекти; те са публикувани в утвърдени научни списания /публикация №2 е публикувана в сп. “Правна мисъл“/ и в колективни сборници с научна редакция от научни форуми, в които е взела участие Цветелина Мелева /публикация №1, №3, №4/. Научните публикации затвърждават положителната ми оценка за работата ѝ като докторант. Приемам ги като свидетелство за участието ѝ в академичния живот и за траен интерес към темата на нейната дисертация.

Аutoreфератът е разположен на 30 стандартни машинописни страници. Неговият обем, структура и съдържание отговарят на изискванията. Autoreфератът правилно отразява актуалността на темата и коректно посочва целите, съдържанието, методологията, структурата и заключенията, направени в дисертационния труд.

6. Лично участие на автора и впечатления от докторанта

Дисертационният труд, autoreфератът, приложените публикувани статии по темата на дисертацията и документите, представени за оценка в процедурата, свидетелстват без съмнение за личното участие на автора Цветелина Мелева. Нейните авторови тези, концепции, подходи към зададените цели и задачи, позволяват да се заключи, че докторант Мелева е подходила с необходимата сериозност и задълбоченост към изследване на избраната от нея тема. В

допълнение на задължителните документи, тя е приложила и „Резюме на дисертационния труд“, което, наред с основните акценти в дисертацията, разкрива научните предпочитания на Мелева, представя обосновка на избраната тема и продължителния научен интерес към международното право.

Положителните впечатления от представянето на докторанта се допълват и от моите лични впечатления в качеството ми на преподавател в процеса на обучението на Цветелина Мелева в МП „Международни отношения“ в Юридическия факултет на ПУ.

7. Заключение

Гореизложеното ми дава основание убедено да дам своята положителна оценка на представените за оценка материали: дисертационен труд, автореферат и публикувани научни статии. Отразените в рецензията научни и научно-приложни достойнства на дисертацията, както и демонстрираните от автора знания в областта на международното право, уменията за самостоятелно разработване на важни научни въпроси и обобщения, създават много добро общо впечатление относно качествата на автора Цветелина Мелева.

Приемам, че в дисертационният труд са налице *научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания* на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Гласувам *положително* и предлагам на уважаемите членове на Научното жури *да присъдят образователната и научна степен „доктор“ на Цветелина Красимирова Мелева в област на висше образование 3.Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6.Право, докторска програма „Международно право и международни отношения“.*

9 май 2025 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

/проф. д.ю.н. Надя Георгиева Бояджиева/